

ПОЛІТИЧНІ НАРАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Побережець Валерія Олександрівна

*студентка I курсу магістратури факультету психології,
політології, соціології*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах інформаційної війни політична влада змушена боротися не лише за контроль над інституціями, територією чи ресурсами, а й за контроль над смислами. Саме тому політичні наративи набувають особливого значення як інструмент легітимації влади. Вони пояснюють суспільству, чому певний політичний порядок є правомірним, необхідним і таким, що відповідає інтересам держави та громадян.

Політичний наратив можна визначити як цілісну систему інтерпретації політичної реальності, яка поєднує факти, оцінки, символи, історичну пам'ять, образ ворога та уявлення про майбутнє. Він не є простим набором гасел або випадкових комунікаційних повідомлень. Його функція глибша: наратив створює рамку, через яку громадяни сприймають події, політичні рішення та дії влади. А. Міскімон, Б. О'Лафлін і Л. Розелль розглядають стратегічні наративи як інструмент, за допомогою якого політичні актори формують уявлення про міжнародний порядок, політичну ідентичність та цілі колективної дії [1, с. 2–5].

Питання легітимації влади традиційно пов'язане з тим, чому суспільство визнає владу законною та погоджується з її рішеннями. М. Вебер виокремлював три типи легітимного панування: традиційне, харизматичне та легально-раціональне [2, с. 1–3]. В умовах інформаційної війни ці типи можуть поєднуватися: влада апелює одночасно до закону, історичної пам'яті, захисту державності, авторитету політичного керівництва і необхідності мобілізації суспільства перед загрозою.

Інформаційна війна посилює значення політичних наративів, оскільки боротьба відбувається не тільки за факти, а й за їхнє тлумачення. Ворожі інформаційні операції спрямовані на підрив довіри до державних інституцій, деморалізацію громадян, розкол суспільства та делегітимацію політичного керівництва. У цьому контексті політичний наратив виконує оборонну функцію: він формує спільне

розуміння загрози, пояснює необхідність певних рішень і підтримує віру громадян у спроможність держави діяти.

Особливо важливим є наратив загрози. У воєнний або кризовий період влада часто легітимує свої дії через потребу захисту держави, національної безпеки та суспільної єдності. Такий наратив може бути обґрунтованим, коли держава справді стикається з агресією чи масштабними інформаційними атаками. К. Джайлз наголошує, що російська інформаційна війна не зводиться до окремих фейків, а передбачає системний вплив на сприйняття реальності, довіру до інституцій і політичну поведінку суспільства [3, с. 5–8].

Для України ця проблема має не абстрактний, а безпосередньо політичний і безпековий характер. Російська агресія супроводжується постійними спробами зруйнувати довіру до української держави через повідомлення про «нелегітимність» влади, «зовнішнє управління», «втому суспільства», «неефективність спротиву» або нібито неминучість поступок агресору. Такі повідомлення не існують окремо одне від одного. Вони складаються в ширший антидержавний наратив, метою якого є не просто переконати громадян у конкретній неправді, а змінити саме поле їхнього політичного сприйняття.

У відповідь демократична держава потребує власного стратегічного наративу, який пояснює сенс політичних рішень, мобілізує суспільство і водночас не підміняє собою реальну відповідальність влади. Ефективний наратив має бути пов'язаний із фактами, правовими процедурами та видимими результатами державної політики. Якщо влада говорить про захист державності, але не демонструє прозорості та підзвітності, наратив швидко втрачає переконливість. Легітимність не можна підтримувати лише словами: комунікація працює тоді, коли громадяни бачать відповідність між політичною риторикою та практичними діями.

Водночас політичні наративи можуть бути не лише інструментом захисту, а й інструментом маніпуляції. Якщо влада використовує інформаційну війну як універсальне виправдання будь-яких рішень, це створює ризик зловживань. У демократичній державі легітимація влади не може ґрунтуватися лише на мобілізаційній риторичі або образі ворога. Вона має спиратися на законність, прозорість, відповідальність і реальну ефективність державної політики.

Отже, політичний наратив легітимує владу лише тоді, коли він не відривається від фактів і не перетворюється на самодостатню пропагандистську конструкцію. Його сила полягає не тільки в емоційному впливі, а й у здатності поєднати суспільний досвід, політичні цілі та правові підстави дій держави. В умовах інформаційної війни наратив стає простором боротьби за довіру: саме через нього громадяни визна-

чають, чи вважають владу здатною захищати державу, пояснювати власні рішення і діяти в межах демократичної відповідальності.

Таким чином, політичні наративи є важливим інструментом легітимації влади в умовах інформаційної війни. Вони формують сприйняття політичної реальності, визначають межі суспільної довіри та впливають на ставлення громадян до державних інституцій. Проте демократична легітимність не може будуватися виключно на інформаційному впливі. Вона потребує поєднання переконливої комунікації, правових механізмів, відкритості влади та відповідальності перед суспільством.

Література:

1. Miskimmon A., O'Loughlin B., Roselle L. *Strategic Narratives: Communication Power and the New World Order*. New York ; London : Routledge, 2013. 240 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315871264/strategic-narratives-alister-miskimmon-ben-loughlin-laura-roselle> (дата звернення: 22.05.2026).
2. Weber M. *Politics as a Vocation*. 1919. URL: https://www.balliol.ox.ac.uk/sites/default/files/politics_as_a_vocation_extract.pdf (дата звернення: 22.05.2026).
3. Giles K. *Handbook of Russian Information Warfare*. Rome : NATO Defense College, 2016. 77 p. URL: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NDC%20fm_9.pdf (дата звернення: 22.05.2026).